

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lutego 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący)

SSN Jan Górowski (sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

w sprawie ze skargi Gminy W. o wznowienie postępowania
z wniosku L. W.

przy uczestnictwie W. Ś., U. Ś. i E. W.

o zniesienie współwłasności nieruchomości,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 5 lutego 2010 r.,

zażalenia Gminy W.

na postanowienie Sądu Okręgowego w K.

z dnia 10 września 2009 r., sygn. akt II Ca (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Gmina W. w dniu 7 lipca 2009 r. wniosła o wznowienie postępowania w sprawie o zniesienie współwłasności nieruchomości zakończonej prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z dnia 1 lipca 2009 r., II Ca (...).

Podniosła że nie była uczestnikiem tego postępowania pomimo, że objęty działem zabytkowy budynek tzw. sukiennice posadowiony jest nie tylko na działce nr 600 dla której jest prowadzona księga wieczysta nr K 1I/(...)/8 i działce nr 598/4, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr K 1I/(...)/0, lecz także na działce 1813 dla której prowadzona jest księga wieczysta nr K 1I/(...)/3 oraz na działce 1828/1 dla której

prowadzona jest księga wieczysta nr K 11/(...)/5. Z odwołaniem się do przedłożonych dokumentów wskazała, że te dwie ostatnie działki tworzą ulicę P., która była poprzednio drogą powiatową a obecnie stanowi drogę gminną. Jako jej zarządca oraz właściciel miała i ma interes prawny aby wziąć udział w postępowaniu działowym, skoro zniesieniem współwłasności objęto i tę część budowli (zabytkowe arkady) stanowiące część składową drogi gminnej tj. ulicy P.

W sprawie II Ca (...) została wniesiona skarga kasacyjna od postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 1 lipca 2009 r. przez uczestnika W. Ś.. Została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego, tj. art. 212 § 2 k.c. oraz na obrazie przepisów postępowania między innymi: art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. przez zaniechanie uchylenia przez Sąd drugiej instancji zaskarżonego orzeczenia, zniesienia postępowania i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, skoro w postępowaniu pierwszoinstancyjnym nie brały udziału U. Ś. oraz E. W., art. 510 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. przez zaniechanie wezwania do udziału w sprawie w charakterze uczestnika Gminy W., a także zaniechanie wezwania do udziału w sprawie w charakterze uczestnika wojewódzkiego konserwatora zabytków, art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. przez zaniechanie wzięcia pod rozwagę z urzędu przez Sąd drugiej instancji nieważności postępowania i zaniechanie uchylenia zaskarżonego wyroku, zniesienia postępowania dotkniętego nieważnością i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, ze względu na to, że w postępowaniu przed Sądem Rejonowym nie brała udziału Gmina W. i wojewódzki konserwator zabytków. Posiedzenie niejawne w celu rozpoznania wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zostało wyznaczone na 19 lutego 2010 r.

Postanowieniem z dnia 10 września 2009 r. Sąd Okręgowy w K. odrzucił skargę, w uzasadnieniu podnosząc, że skarga nie została oparta na ustawowej podstawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Szczególony charakter skargi, jako nadzwyczajnego środka umożliwiającego wzruszenie prawomocnego postanowienia przemawia za ścisłym stosowaniem art. 524 § 2 k.p.c. i to zarówno co do przesłanki, że zainteresowany został pozbawiony możliwości uczestnictwa w postępowaniu, jak i do wymagania naruszenia prawa skarżącego przez wydanie zaskarżonego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2003 r., IV CK 399/02 niepubl). Wnosząca skargę Gmina niewątpliwie ma interes prawny do brania udziału w postępowaniu, skoro postanowieniem o zniesienie

współwłasności objęto część budynku bądź budynek (w zależności czy istnieje ściana działowa w granicy) będący częścią składową ul. P. Skarżąca uzasadniła również przymiot zainteresowanego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2000 r., I CKN 1093/00 niepubl.).

Wobec odesłania w art. 524 § 2 k.p.c. do przepisów o wznowieniu postępowania z powodu pozbawienia możliwości działania, występujący ze skargą powinien w tym nadzwyczajnym środku zaskarżenia przedstawić także i tę przesłankę (art. 401 pkt 2 k.p.c.). Wymaganie to zostało jednak spełnione, skoro Gmina wskazała, że nie mogła w postępowaniu wziąć udziału, gdyż dowiedziała się o nim po wydaniu prawomocnego orzeczenia w dniu 3 lipca 2009 r. Podniosła więc, że niemożność działania nie ustała przed uprawomocnieniem się postanowienia.

Wykazała także, że zaskarżone orzeczenie narusza prawo materialne, gdyż orzeczeniem objęto całą budowlę, w tym zabytkowe arkady stanowiące część składową innej niż objęta zniesieniem współwłasności nieruchomości. Odwołała się nie tylko do konieczności przeprowadzenia remontu zabytkowej nieruchomości, ale także do przysługujących jej i wynikających ze stanu faktycznego roszczeń (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 1999 r., II CKN 133/98 i z dnia 16 czerwca 2004 r., I CZ 40/04, niepubl.).

W tym stanie rzeczy należało uznać, że nietrafny był pogląd Sądu Okręgowego jakoby skarga nie została oparta na ustawowej podstawie.

W procedurze brak przepisu, który uzależniałby wniesienie skargi o wznowienie postępowania od wyczerpania przez stronę innych dostępnych dla niej środków prawnych zmierzających do wzruszenia prawomocnego orzeczenia. Ściślej rzecz ujmując brak jest normy, która wykluczałaby wniesienie skargi o wznowienie postępowania w wypadku wniesienia od tego samego orzeczenia skargi kasacyjnej i odwrotnie. Z tego względu w judykaturze został wyrażony pogląd, że wniesienie skargi kasacyjnej nie przerywa biegu terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania. Każdy z wymienionych środków przysługuje od prawomocnego rozstrzygnięcia niezależnie, przy czym skarga kasacyjna tylko od orzeczeń sądu drugiej instancji; w związku z czym wybór konkretnego z nich należy wyłącznie od strony i istnieje możliwość wniesienia obu środków jednocześnie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009 r., V CZ 24/09 i z dnia 22 marca 2006 r., III CZ 6/06, niepubl.).

Innym zagadnieniem jest kwestia konkurencji tych środków. W literaturze podniesiono, że dochodzi do niej w dwóch wypadkach, tj. gdy skarga kasacyjna i skarga o

wznowienie postępowania oparte są na tej samej podstawie, albo gdy opierają się na różnych podstawach nawet niezależnych i swoistych wyłącznie dla każdego z tych środków, ale zachodzi zależność między orzeczeniami jakie mogą zapaść w wyniku obu postępowań. W takim wypadku należy rozważyć który z tych środków powinien podlegać rozpoznaniu w pierwszej kolejności.

Po uchyleniu art. 411 k.p.c. i zmianie art. 410 k.p.c. sąd nie wydaje postanowienia o wznowieniu lecz, albo odrzuca skargę, albo przystępuje do ponownego rozpoznania sprawy. Z kolei, nawet przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przesądza kwestii możliwości jej odrzucenia w terminie późniejszym albo też umorzenia postępowania kasacyjnego ze względu na jej cofnięcie. Koncepcja, że obydwa środki podlegają jednoczesnemu niezależnemu rozpoznaniu mogłaby prowadzić do wydania rozbieżnych orzeczeń w tej samej sprawie – jednego na skutek wznowienia a drugiego przez Sąd Najwyższy w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej.

W literaturze wyrażono pogląd, że należy dać prymat rozpoznaniu skargi kasacyjnej, skoro jest ona funkcjonalnie związana z dotychczas toczącym się postępowaniem. W wypadku gdy w wyniku skargi kasacyjnej dochodzi do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, postępowanie ze skargi o wznowienie staje się zbędne i niedopuszczalne wskutek wystąpienia przesłanki następczej (braku zakończenia postępowania). Skarga kasacyjna przysługuje stronom w określonych terminach i w ramach danego postępowania. Poza tym art. 412 § 4 k.p.c. wprost przewiduje, że jeżeli do wznowienia postępowania właściwy jest Sąd Najwyższy orzeka on tylko o dopuszczalności wznowienia, a rozpoznanie sprawy przekazuje sądowi drugiej instancji. Sam więc ustawodawca wprost przewidział, że istnieje możliwość wznowienia, gdy zostanie oddalona skarga kasacyjna, bądź zostanie zreformowany wyrok sądu drugiej instancji. Skarga o wznowienie może więc być aktualna w wypadku zakończenia poprzedniego postępowania na etapie sądu pierwszej instancji, jak i drugiej instancji, a także postępowania kasacyjnego.

Podstawy skargi kasacyjnej są związane ściśle z wydanym orzeczeniem i zdarzeniami jakie miały miejsce w toku postępowania. Podstawy skargi o wznowienie dotyczą tylko niektórych uchybień przepisom postępowania, częściowo przy tym odnoszą się do zdarzeń zaszłych w toku poprzedniego postępowania, częściowo do zdarzeń, które zostały ujawnione już po zakończeniu postępowania. W postępowaniu wznowieniowym sąd rozpoznaje sprawę na nowo w granicach jakie zakreśla podstawa wznowienia (art. 12 § 1 k.p.c.), a Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia

i w granicach jej podstaw; w granicach zaskarżenia bierze pod rozwagę z urzędu nieważność postępowania. Jeżeli na skutek skargi kasacyjnej dojdzie do uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, to nie można traktować tego postępowania jako nowego, przy czym sąd, któremu sprawa została przekazana związany jest wykładnią prawa dokonaną w wyroku kasacyjnym (art. 398²⁰ k.p.c.). Od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na skutek skargi o wznowienie postępowania, przysługują w zależności od etapu, na którym doszło do wznowienia zwykle środki odwoławcze i ewentualnie skarga kasacyjna.

Z przedstawionych względów można podzielić wyrażony w literaturze pogląd, że skarga o wznowienie postępowania jest raczej środkiem o charakterze reperacyjnym, w przeciwieństwie do kontrolnego charakteru skargi kasacyjnej. W razie więc jednoczesnego wniesienia skargi kasacyjnej i skargi o wznowienie postępowania w pierwszej kolejności powinna być rozpoznana skarga kasacyjna.

Zażalenie zostało uwzględnione na podstawie art. 394¹ § 1, 2 i 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.